

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וירא תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שכ"ו

דלכן קורא אותם הכתוב, והם בעלי ברית אברם (יד-ג), על שם העתיד, שנכנסו במסורת בריתו של אברהם, לקיים מצות ברית מילה, ע"כ. והנה הם לא היו מחוייבים למול, אבל כאשר שמעו מאברהם שנצטוו מאת ה' להסיר הערלה שמגונה, והתהלך לפני והיה תמים, על כן מעצמם רצו לעשות נחת רוח לקונם ומלו עצמם, ועל כן שילם להם ה' שכרם ונתגלה באלוני ממרא.

א) והוא יושב פתח האוהל כחום היום. וברש"י הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים (בבא מציעא פו:) ע"כ. ויש להבין הלא הקב"ה ידע שיצטער ויצטרך לשלוח לו אורחים, ואם כן לאיזה צורך הוציא חמה מנרתיקה. ועוד דאכתי אין צריכין לשנות סדרי בראשית להוציא חמה מנרתיקה, שיסבלו כל יושבי תבל, הלא יכול ה' ליתן בלבבם של האורחים הללו שלא יעברו היום נגד פתחו של אברהם, ומה מצעדי גבר כוננו.

*

ונראה בהקדם לבאר מה שנאמר לעיל בהציווי של מצות מילה, וירא ה' אל אברם ויאמר אליו, אני א-ל שד"י התהלך לפני והיה תמים (יז-א). וברש"י דקדק למה הזכיר לו כעת שמו בתואר א-ל שד"י. ובתיקוני זוהר (תיקון כב עו) דעל ידי קדושת הברית שורה על האדם שם שד"י מלבר, ושם הוי"ה מלגאו ע"ש. ולכן שפיר הזכיר לו ה' במצוה זו שם זו דייקא, אני א-ל שד"י. אך הא גופיה צריך ביאור למה שורה על ידי ברית מילה שם שד"י דייקא.

וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום (יח-א). באור החיים הק' דקדק למה שינה הכתוב להקדים הרואה קודם הנראה שהתחיל לדבר בו, שהיה לו לומר וירא ה' אליו. וכתב כי כוונת הכתוב הוא שבא להודיע שהשרה ה' שכינתו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר מז-ו) שהאבות מרכבה לשכינה. והוא אומר וירא אליו ה', שגילה ה' שכינתו אליו, ולזה הקדים תיבת 'אליו' להזכרת ה', לומר שנתגלית עליו השכינה, מה שלא נשמע באומר וירא ה' אליו, כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו. עוד ירצה לומר, כי אחר שמל אברהם אז נגלה בבשרו יו"ד רשימו קדישא (תנחומא צו יד), והוא אומר וירא אליו ה', והוא מאמר הזוהר (ח"א צה) וז"ל וכל מאן דשריא ביה רשימא קדישא שריא ביה שכינתא ע"כ.

ב) באלוני ממרא. ברש"י הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו (ב"ר מב-ח). והיינו שהיה קשה לאיזה צורך הזכיר הכתוב באיזה מקום נראה אליו ה', ולכן ביאר לפי שנתן לו עצה על המילה. וכבר דקדקו המפרשים דאיזה עצה הוצרך לאברהם כאשר נוגע לקיום מצות ה' עליו. ויש לומר בזה עוד, דהנה אברהם נצטוו בשלש מצות, למול עצמו, וגם ילידי ביתו, וגם מקנת כספו. והכתוב אומר (יז-כז) וכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר, נמולו אתו. ולכאורה האי 'אנשי ביתו' נראה כמיותר. ויש לומר דאיתא במדרש (ב"ר נח-ד) ותמת שרה בקרית ארבע (כג-ב), למה הוא קורא אותה קרית ארבע, שדרו בה ארבעה צדיקים, ענר אשכול וממרא ואברהם, ונמולו בה ארבעה צדיקים, אברהם ענר אשכול ממרא ע"כ. וזה רימז הכתוב, וכל אנשי ביתו, היינו ענר אשכול וממרא, יליד בית, ומקנת כסף, נמולו אתו. ובעץ יוסף (שם)

גם להבין עצם מצות מילה, שנולד האדם בערלה וצריכין להסירו, הלא אדם הראשון נברא מהול שנאמר (א-כז) ויברא אלקים את האדם בצלמו (ילקוט ח"א טו), ולמה נשתנו יושבי תבל להברא ערל, בחיסור צלם אלקים מהאדם. גם מאי טעמא מצות מילה ניתנה לשמונה דייקא, וביום השמיני ימול בשר ערלתו (ויקרא יב-ג). וגם מבואר בזה"ק (שם מד.) דיש להכניס הערלה בעפר, ברזא דכתיב (ישעיה סה-כה) ונחש עפר לחמו, (בראשית ג-יד) ועפר תאכל כל ימי חיך ע"כ. וגם זה יש להבין למה לחמו של נחש עפר דייקא. ועוד רואים במצות מילה דבהטפת דם תליא, וכאשר נימול שלא כמצותו, עדיין יש מצוה להטיף דם ברית, ויש להבין ענינו.

והגם דמצות מילה היא חוק בלי טעם, מכל מקום יש בזה רמז להבין גם על פי שכל, ועיין בפנים יפות בפרשתנו (כב-א) שכתב, מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל (תהלים קמח-ג), שאין לאדם לחקור טעם מצות, אלא לעשות המצות בתמימות, אבל אחר כך ישאל מה' לזכות אותו להבין טעם המצות. וזהו חוקיו ומשפטיו לישראל, שבתחלה יעשהו כחוק, ואחר כך מגיד לו השי"ת המשפט שהוא הטעם ע"ש.

*

ונראה דהנה בדור המבול כתיב, ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס (ו-יא), וצוה ה' לנח לעשות תבה, ומסר לו מדתה, וזה אשר תעשה אותה, שלש מאות אמה אורך התבה, חמשים אמה רחבה, ושלשים אמה קומתה, צוהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה (ו-טו). ובודאי יש במספרים אלו טעמים נשגבים.

ובספר חמדה גנוזה להגה"ק מזמיגרד זצ"ל (גדולי ישראל קפד.) כתב, ששמע ביאור מהגאון רבי בונם סופר מקראקא, בן הגאון רבי שמעון סופר מקראקא, שאמר בשם אביו מרן החתם סופר זי"ע, על פי מה שכתבו המקובלים שיש להס"מ השם א-ל בסופו דהיינו סמא"ל, כי לולא זאת היה מחריב העולם ח"ו. וכמו כן לנח"ש, נתנו שי"ן בסופו משם שד"י, ונו"ן בראשו משם אדנ"י, כדי שעל ידי זה לא יהיה בכוחו להשחית חלילה את העולם. והנה אצל המבול כתיב כי מלאה הארץ חמ"ס מפניהם, היינו שנלקח השם א-ל מהס"מ, ונלקח הנו"ן והשי"ן מהנח"ש ונשאר חמ"ס, והיה מקום לחוש שכיון שניתן רשות למשחית לנגוף לא יבחין בין טוב לרע ולא יהיה קיום לעולם. לכן נתן הקב"ה אותיות שמו

הגדול לשמירה בתוך התבה, שלש מאות אורך התבה הוא השי"ן משם שד"י, חמשים אמה רחבה הוא הנו"ן משם אדנ"י, שלשים אמה קומתה הוא הלמ"ד משם א-ל, ואל אמה תכלנה מלמעלה הוא האל"ף משם א"ל, ובוה לא יוכל המשחית לבוא לתוך התבה ע"כ. [ובספר תכלת מרדכי (אות ח) מביאו בשם הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן זצ"ל, ובעירין קדישין מביאו מהרה"ק מרוזין זצ"ל].

והיוצא לנו מזה, כי קליפת הנח"ש עיקרו היא באות ח', והאותיות ש"ן מצדדיו הם מצד הקדושה שלא יוכל להשחית העולם כולו. ועל זה רימוזו (בבא קמא כג:) ארס נחש בין שיניו הוא עומד, היינו שאות ח' משמו הוא ארסו, ועומד בין שיניו, כי אותיות ש"ן סובבים אותו שלא ישחית בארסו. ולכן אחר שהחטיא הנחש את האדם וקלקל כל העולם, נגזר עליו ועפ"ר תאכל כל ימי חיך, כי עפ"ר מספרו ש"ן, והיינו שעל ידי זה יהא תמיד מסובב עם האותיות ש"ן שישמררהו שלא יוכל להשחית העולם, ונחש עפר לחמו, זה תהא חיותו להיות מסובב בעפ"ר, האותיות ש"ן שמסבבו.

*

והנה אחר החטא של אדם הראשון כתיב (ג-כא) ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. ובתרגום יונתן שהוא מעורו של נחש הקדמוני ע"ש. וכתוב בחתם סופר (פ' לך נה:) בטעם המילה, שבא לתקן חטא אדם הראשון בעץ הדעת, והוא כי אחר שהלבישם הקב"ה כתנות עור על כל גופם, ובניהם אחריהם נולדו בלי מלבוש כתנות עור ההוא, אבל השאיר הקב"ה בכל גוף ערלת הגיד שהוא שיור מכתנות עור שהיה על כל הגוף, והשאיר בהם שריד הזה לעולם לזכר חטאם נגד פניהם לבושה וכלימה וחרפת עולם. אמנם מי שרוצה לתקן חטא עץ הדעת ולהסיר זוהמת נחש, יסיר חרפתו וימול בשר ערלתו לאות ברית בינו לבין אלקיו, וזהו מצות מילה בבני אברהם אבינו ע"ש. ומעתה מובן שפיר, שאחר חטא אדם הראשון נשתנה צורת האדם, ונשאר על האדם עור הערלה, שזהו מכתנות עור של זוהמת הנחש, שמוטל על האדם לתקן. וכאשר מסירין הערלה, זוהמת הנחש, מכניסין אותה לעפר, כי נחש עפר לחמו. [ועיין במעשה רוקח (ריש פרשת קדושים) כי הערלה נמשך מחטא אדם הראשון, ולעתיד כאשר יתוקן החטא, יסתלק הערלה מברית קודש ע"ש].

ומעתה מובן שפיר למה ניתנה מילה לשמונה, כי בהיות שהסרת הערלה באה להעביר זוהמת הנחש

עוד ספק עלה לו לאברהם כשנצטוו כבר במצוה זו, אם לזרוז עצמו למול בבוקר בנך החמה, או ימתין עד אמצע היום, וכמו שלא מל עצמו בלילה, להורות שלא מתיירא לא מן הגוים ולא מן הליצנים (רש"י יז-בג). וממרא נתן לו עצה על המילה להמתין עד אמצע היום, ולמול בפרהסיא, וכמו שעשה באמת, בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו (יז-כו), בגבורת השמש בחצי היום (פרקי דרבי אליעזר פרק כט). [וכמו כן נאמר ביציאת מצרים (שמות יב-מא) בעצם היום הזה יצאו וגו', ואיתא במדרש (ב"ר גג-ו) שיצאו בחצות היום].

ישתי הספיקות הללו עולות בקנה אחד, אם זריזין מקדימין למצות שנאמר (בראשית כב-ג) וישכם אברהם בבוקר (פסחים ד.), עדיפא מהידור מצוה לאחר זמן (עיין מגן אברהם סימן כה סק"ב). והיינו אם עדיף שימול אברהם עצמו תיכף כאשר השיג מצות מילה, דשיהוי מצוה לא משהינן, או כיון דגדול המצווה ועושה, יש הידור מצוה להמתין עד שיצטוה, והידור מצוה עדיפא מזריזין מקדימין למצות. וכמו כן כאשר באה אליו הציווי למול, אם ימול עצמו תיכף, או להמתין עד חצות היום, שיש בזה הידור מצוה. ועל זה נתן לו ממרא עצה, דהידור מצוה עדיף, והמתין אברהם עד שנצטוה מה', וכאשר נצטוה המתין עד עצם היום הזה. ולכן נגלה ה' לאברהם בחלקו של ממרא 'כחום היום', שזהו חצות היום (ברכות כז.), לאות הכרת הטוב שנתן לאברהם עצה על המילה, לפרסם אמונת אלקי עולם, למול עצמו כחום היום.

*

והנה הוציא ה' חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ויש לומר כי חום השמש מביאה רפואה לחולה, וכמו שנאמר (מלאכי ג-כ) שמש צדקה ומרפא בכנפיה. וכן אמרו (בבא בתרא טז:) דאמרי אינשי, אידלי יומא [הוגבה שמש, כשהחמה זורחת] אידלי קצירא [מיקל החולין] ע"כ. ובגמרא (נדרים ח:) חירגא דיומא מסי [זיהרא דשמשא מרפא] ע"ש. ומצינו כן ביעקב אבינו, כאשר התאבק עם המלאך, ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו', ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל (לב-כו), וברש"י ויזרח לו, לצרכו, לרפאות את צלעתו ע"כ. וכמו כן אברהם אבינו היה אז ביום שלישי למילתו, ורצה הקב"ה לרפאותו, וכמו ששלח אליו מלאך רפאל, על כן הוציא החמה מנרתיקה, שיהא חום השמש ביתר שאת, ויתרפא במוקדם יותר.

שנשאר על האדם, ושורש הרע שבנחש היא באות ח' בשמו, על כן מילת הערלה זמנה ביום ח' דייקא. – וגם יש לומר, כי הנה אדם הראשון זורעו אחריו נצטוו בשבע מצות בני נח, וכמו שדרשו (סנהדרין נו:) מהכתוב ויצו ה' אלקים על האדם (ב-טו), נוסף עליהם אדם הראשון בעצמו שנצטוה במצוה שמינית, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו [עיין תורת העולה להרמ"א פרק מב], ובפיתוי הנחש עבר אדם על המצוה הח' שנצטוה, על כן מצות מילה שבאה לתיקון חטא עץ הדעת, מצותה בח' דייקא.

והנה מצות מילה היא הטפת ד"ם מהערלה זוהמת הנח"ש, וכאשר מסירין מספר ד"ם מנח"ש, עולה מספרו כמספר שד"י. על כן שפיר מתגלה על האדם הנימול בעת מילתו שם שד"י. ולכן תחלת ציווי ה' לאברהם, אמר לו אני א-ל-שד-י התהלך לפני והיה תמים, כי מוטל עליך לתקן חטא עץ הדעת של אדם הראשון, להעביר הכתנות עור של הנחש שיש על האדם, ואז יהא תמים, ובהטפת ד"ם מהנח"ש יתגלה עליך שם שד-י.

ומעתה אברהם אבינו אחר שנימול, נשלם אצלו הצלם אלקים, וכמו שהיה באדם כשנולד מהול, ונתגלה עליו שם שד"י מלבר ושם הוי"ה מלגאו, על כן שפיר נאמר עליו אחר המילה, וירא אליו הוי"ה, שנתגלה ונתראה כעת שם ה' על גופו.

*

והנה ממרא נתן לו עצה על המילה, ובודאי שעל עצם קיום מצות ה' לא היה צריך לאברהם עצה, אלא היה לו לאברהם ספיקות באיזה אופן יקיים מצות ה'. והוא דאיתא בגמרא (יומא כח:) קיים אברהם כל התורה כולה שנאמר (כו-ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' ע"ש. אמנם מצוה אחת היתה לו שעדיין לא קיימה, והיא מצות מילה. ופירש הרא"מ (יז-כה) כי אמרו חז"ל (בבא קמא פז.) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה ע"ש. ואם ימול עצמו קודם שנצטוה, לא יוכל לקיים עוד מצוה זו במצווה ועושה, וכיון שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה, על כן המתין עד שיצוהו ה' כדי לקיימה במצווה ועושה ע"כ. ויתכן לומר ששאלה זו שאל אברהם את ממרא, אם עדיפא ליה למול עצמו תיכף כשהשיג שורש מצות מילה, או ימתין עד שיהא מצווה ועושה, וממרא נתן לו עצה שימתין.

ומה שאמרו הטעם שלא להטריחו באורחים, אין הכוונה כפשוטו שלא יבואו אליו אורחים, כי לזה יש כמה דרכים למקום שלא יעברו דרך שם עוברים ושבים. אך ידע ה' גודל תשוקתו של אברהם להתחסד עם אחרים, ולא רצה למנוע אותו מאורחים, אך בהיות שהוא חולה ממילתו יהא לו טירחא רב לארח אותם, על כן הוציא חמה מנרתיקה לרפאותו, וממילא עיסוקו בהכנסת אורחים לא יהיה לו לטירחא, אלא לנייח נפשיה, כי שמש צדקה ומרפא, ויחזור תיכף לכוחותיו.

*

ועל דרך המוסר יש לומר במה שישב אברהם אחר מילתו על פתח האהל כחום היום. כי הנה אנו אומרים בתפלת שבת קודש (בברכת יוצר) טובים מאורות שברא אלקינו, יצרם בדעת בבינה ובהשכל, כח וגבורה נתן בהם, להיות מושלים בקרב תבל. ובפשוטו הכוונה, שיש חכמה עמוקה מאת ה' בהילוך החמה והלבנה והשבעה כוכבי לכת, איך סדרם ה' על מכונם, ורק חכמים גדולים אנשי מדע יכולים להבין סדרם ותכונתם, אשר כולם בחכמה עשית. אבל יש בזה עוד כוונה, דמבואר ברמב"ם (ה' יסודי התורה ג-ט) כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והיה העולם, כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרם כמו המלאכים, וכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים שלמעלה מהן, ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני האדם ע"כ. וזהו הכוונה, יצרם בדעת בבינה ובהשכל, היינו שיצרם באופן שהם עצמם הם בעלי דעת והשכל.

ואמר שוב, שיצרם להיות מושלים בקרב תבל. ויש לומר הכוונה, דאיתא בגמרא (חולין ט:) רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב (בראשית א-טו) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים [דמשמע שניהם גדולים], וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה, רבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לכו ומעטי את עצמך וכו' ע"ש. והנה גם להשמש היה לו מקום לתלונה זו, שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, ועם כל זה לא התלוננה, וביטלה דעתה לרצון ה', אם טוב

ואם כן החמה והלבנה הם משל לבני אדם, ללמוד מהם לקח, כאשר רואה איך החמה עומדת באורה הגדול, בשביל שלא התלוננה, ואיך הלבנה נתמעטה בשביל שלא קיבלה גזירת ה', מזה ישכיל להבין איך מוטל עליו לנהוג, שלא יתאונן על מה שמזמין לו ה'. וזהו שאומרים על המאורות, כח וגבורה נתן בהם להיות 'מושלים' בקרב תבל, שיהיו למשל לבאי תבל.

והגם שאנו רואים בני אדם שמסתכלים על החמה, ואין הם למדים ממנה איך להתנהג, זהו משום שהחמה מכוסה בנרתיק, רומז שהעולם הזה יש בה בחינת העלם, שלא יכירו מהם הנהגת הבורא, כדי שלא יתבטל הבחירה מבני אדם. ורק הצדיקים זוכים לגלות את הנרתיק וההעלם, ואוהביו הם כצאת השמש בגבורתו. ואברהם אבינו אחר שנימול, ונתגלה עליו כבוד ה', הוטר ממנו הנרתיק של השמש, והוא יושב פתח האהל 'כחום היום', ללמוד מהשמש איך לקבל כל גזירות ה' באהבה, ולא להתלונן כאשר מזדמן לפניו מצב שאינו רצוי, אלא ישלים עצמו להנהגת הבורא, ואברהם אוהבי (ישעיה מא-ח), שהוא יושב ומתבונן מחום השמש, איך לבטל דעתו תמיד לרצון קונו.

*

ולשמחת חתן וכלה יש להוסיף בזה טעם המנהג שבשעת הקידושין עומדים החתן והכלה פניהם למזרח (מחזור ויטרי סימן תעה). ללמד אותם שיקחו לקח מהחמה שיוצא במזרח להאיר העולם, שגם כאשר יעבור עליהם מצבים שונות בחייהם, לא יתלוננו על דרכי ה', ויתבוננו מהחמה שנשארה מאורה בגדולתה, בשביל שלא התאוננה כמו הלבנה, וסוף הכבוד לבוא, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' פנחס יהודה ווינקלער הי"ו לדגל השמחה השרויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' שמעון ישראל חובין הי"ו לדגל השמחה השרויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יואל האבערפעלד הי"ו לדגל השמחה השרויה במענו בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' הלל צימענד הי"ו לדגל השמחה השרויה במענו באיווסי בנו למול טוב
---	---	---	---